

Lausunto

20.10.2022

Asia: VN/21695/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia.

Esitys liittyy muutostarpeeseen 1.7.2022 voimaan tulleen Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (242/2022) voimaantulon sekä

Ukrainasta Suomeen sotaa paenneiden henkilöiden myötä.

Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimisto lausuu luonnokseen seuraavaa:

Yleisesti ottaen esityksen tavoitteena oleva kokeilun alueen kunnan oikeus tehdä päätös siitä, täyttääkö henkilö Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain mukaiset edellytyksen yhtiöön työllistämistä on perusteltu. Ehdotus Ukrainasta sotaa paenneiden työllistymisen edellytyksien parantamisesta siirtämällä tilapäistä suojelua saavat henkilöt kuntakokeilujen asiakkaiksi katsotaan myös perustelluksi.

Työkanava Oy:n asiakkuudesta

Nykytilanteessa Työkanava Oy -niminen osakeyhtiö voi työllistää vain työ- ja elinkeinotoimiston sille palvelukseen osoittamia työnhakijoita. Ainoastaan TE-toimiston TE-viranomainen voi käyttää harkintavaltaa työnhakijan soveltuvuuden arvioinnissa ja tehdä päätöksen henkilön soveltuvuudesta

Työkanava Oy:ssä.

Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain voimaantulon 1.7.2022 jälkeen on katsottu, että kuntakokeilulaissa ei ole riittävän selkeästi annettu kokeilualueen kunnille oikeutta tehdä päätöstä asiakkaan kelpoisuudesta työskennellä Työkanava Oy:ssä.

Ehdotetulla muutoksella turvataan hallinnon lainalaisuusperiaatetta, jonka mukaan julkisen vallan käytön on perustuttava eduskunnan säätämään lakiin. Lainsäädäntöä selkeytettäisiin siten, että kokeilualueen kunnan tehtäviin ja toimivaltaan kuuluisi tehdä päätös kelpoisuudesta työskennellä Työkanava Oy:ssä.

Asiakkaiden kannalta esitetty muutos katsotaan hyväksi, koska esityksen mukaisen asiakkaan palveluprosessin myötä siirrot kuntakokeilun ja työ- ja elinkeinotoimiston välillä jäävät pois, mikäli kokeilualueen kunta saa oikeuden tehdä päätöksen siitä, täyttääkö henkilö Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain mukaiset edellytykset yhtiöön työllistämiseksi. Ehdotetun muutoksen mukaisessa palveluprosessissa edellytykset täyttävät osatyökykyiset asiakkaat saataisiin siirrettyä Työkanava Oy:öön suoraan kuntakokeilusta.

Osatyökykyisten asiakkaiden Työkanava Oy:öön ohjausprosessi selkeytyy esityksessä ehdotetun kokeilukunnalle annettavan tehtävän ja toimivallan myötä. Muutoksen nähdään lyhentävän palveluprosessia ja vähentävän osaltaan byrokratiaa.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kannattaa ehdotettua esitystä kokeilukunnille annettavasta tehtävästä ja toimivallasta ohjata osatyökykyisiä asiakkaita Työkanava Oy:öön.

Tilapäistä suojelua saavista henkilöistä ja kokeilukunnan asiakkuudesta

Sisäasiainministeriön arvion mukaan Suomeen saapuu vuoden 2022 aikana 48 000 henkilöä ja vuoden 2023 aikana 30 000 henkilöä, joille myönnetään tilapäistä suojelua. Nykylainsäädännön mukaisesti arvioidaan vuoden 2022 aikana vähintään 6850 tilapäistä suojelua saavan henkilön ilmoittautuvan TE-palvelujen asiakkaaksi. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen osuus tilapäistä suojelua saavista ukrainalaisista työnhakijoista on 6,11 prosenttia.

Tilapäistä suojelua saavilla henkilöille ei pääsääntöisesti ole annettu kotikuntaa Suomessa, koska he eivät täytä kotikuntalain kotikunnan saamiselle säädettyjä edellytyksiä.

Tilapäistä suojelua hakeneilla on oikeus tehdä työtä välittömästi ilman rajoituksia sekä opiskella heti sen jälkeen, kun hän on rekisteröinyt poliisilla tai rajavartiolaitoksella tilapäisen suojelun hakemuksen. Tilapäistä suojelua hakevan on siten mahdollista ilmoittautua työ- ja elinkeinotoimistoon JTYPL:ssä tarkoitetuksi työnhakijaksi ja saada työllistymistä tukevia palveluita.

Valtioneuvosto on 7.3.2022 päättänyt tilapäisen suojelun antamisesta Ukrainasta siirtymään joutuneille. Tilapäistä suojelua hakeville myönnettiin ulkomaalaislain 109 §:n mukaisen tilapäisen suojelun tarpeeseen perustuva oleskelulupa 4.3.2023 saakka. Tilapäistä suojelua saavien edellytykset kotikunnan saamiselle alkavat täyttyä keväällä 2023, kun myönnettyjen tilapäisten oleskelulupien voimassaoloaikaa jatketaan ja yhtäjaksoinen Suomessa asumisaika ylittää yhden vuoden. Kotikuntamerkinnällä on tärkeä merkitys, koska tietyt palvelut ja etuudet ovat sidottuja kotikuntaan lainsäädännöllä.

Kotikuntalaissa ei säädetä henkilöiden oikeudesta esimerkiksi erilaisiin etuuksiin tai palveluihin, vaan niiden saamisen edellytykset määräytyvät kunkin hallinnonalan erityislainsäädännössä. Kokeilualueen kunnan asiakkuus on sidottu siihen, että henkilöllä on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta.

Esityksessä esitetään, että työllisyyden edistämisestä kuntakokeilussa annetussa laissa tarkoitettujen kokeilukuntien asiakkaita olisivat myös kunnassa asuvat henkilöt, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 110 §:n nojalla eli joille annetaan ulkomaalaislain 109 §:ssä tarkoitettua tilapäistä suojelua. Uutta asiakasryhmää ei siten koskisi kotikuntalaissa tarkoitettu edellytys kotikunnasta.

Käytännössä ehdotettavaan uuteen asiakasryhmään kuuluva henkilö asuisi joko vastaanottokeskuksessa tai olisi järjestänyt asumisensa itsenäisesti muulla tavoin. Vaikka tilapäistä suojelua saava henkilö on järjestänyt asumisensa itsenäisesti, on hän silti jonkin vastaanottokeskuksen asiakas, jonka mukaan asuinpaikka määräytyisi.

Ehdotuksessa tilapäistä suojelua saavien henkilöiden työllistymisen edistämiseksi esitetään, että jatkossa kokeilualueiden kuntien asiakkaita olisivat myös tilapäistä suojelua saavat henkilöt, joilla ei ole kotikuntaa. Ehdotettavalla muutoksella laajennettaisiin asiakasryhmää koskemaan myös tilapäistä suojelua saavia henkilöitä, joilla ei ole kotikuntaa, mutta jotka asuvat kunnassa.

Ehdotetulla muutoksella on vaikutus työ- ja elinkeinotoimiston tehtävään siirtää kuntakokeilulain 4 §:ssä tarkoitettuun asiakasryhmään kuuluva henkilö sen kunnan asiakkaaksi, jossa henkilöllä on kotikunta. Kuntakokeilulain 5 §:n 1 momenttiin tehtävällä muutoksella huomioitaisiin uusi asiakasryhmä eli asiakkaat, joilla ei ole kotikuntaa. Työ- ja elinkeinotoimiston tehtäväksi säädettäisiin siirtää uuteen asiakasryhmään kuuluva henkilö sen kunnan asiakkaaksi, jossa henkilöllä on asuinpaikka. Kokeilualueen kunnan tehtävä olisi siirtää uuteen asiakasryhmään kuuluva asiakas uuden asuinpaikan perusteella toimivaltaisen kokeilualueen kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaaksi tilanteessa, jossa uuteen asiakasryhmään kuuluvan henkilön asuinpaikka siirtyy kokeilun aikana. Vastaavat uuden asiakasryhmän huomioivat muutokset tulisivat myös pykälän 6, 7 ja 8 momenttiin sekä lain 6 §:ään.

Esitetyllä muutoksella Suomeen saapuvat ukrainalaiset saataisiin suoraan kuntakokeilun palvelujen piiriin niin, ettei palveluihin tule katkosta palvelujen tarjoajan vaihtuessa työ- ja elinkeinotoimistosta kuntakokeiluun. Tilapäistä suojelua saavien edellytykset kotikunnan saamiselle alkavat täytyä keväällä 2023, kun myönnettyjen tilapäisten oleskelulupien voimassaoloaika jatketaan ja yhtäjaksoinen Suomessa asumisaika ylittää yhden vuoden. Tässä vaiheessa kuntakokeilujen alueella oleskelevat ukrainalaiset siirtyisivät joka tapauksessa kuntakokeilun asiakkaiksi. Asiakkuusprosessin kannalta katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, että kyseisen ryhmän asiakkuus alkaisi suoraan kuntakokeilussa.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston on kesän ja syksyn 2022 aikana tehnyt tiivistä yhteistyötä alueen vastaanottokeskusten sekä alueella toimivien kuntakokeilujen sekä yritysten kanssa ukrainalaisten asiakkaiden työllistymiseen liittyen. Esimerkiksi yhteisesti toteutetut rekrytointitapahtumat ovat osoittautuneet toimiviksi yritysten ja asiakkaiden kohtaamisen paikaksi sekä työllistymisen kanavaksi. Päivittäisen asiakaspalvelutyön kautta TE-toimiston asiantuntijat ovat havainnoineet, että ko. kohderyhmän osa asiakkaista tarvitsee TE-palveluiden lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Toki näitä palveluita on järjestynyt ja järjestyy asiakkaille vastaanottokeskusten kautta. Sosiaali- ja terveystalveluiden palvelu on ymmärrettävä ottaen huomioon ukrainalaisten asiakkaiden olosuhteet, joita he ovat joutuneet kotimaassa pakenemaan. Ehdotettu lainsäädännön muutos mahdollistaisi osalle asiakkaille ehkä nopeamman pääsyn myös sosiaali- ja terveystalveluiden piiriin kuntakokeilun työllistymispalveluiden lisäksi.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kannattaa ehdotettua esitystä, joka mahdollistaa tilapäistä suojelua saavien siirtämisen kuntakokeilun asiakkaaksi

jo ennen kotikunnan saamista.

Palvelujohtaja Pirjo Juntunen

Koordinaattori Kristiina Rapinoja

Lääkkö Taru
Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto